

студентів – це напівсироти при живих батьках, соціальні сироти. Батьки по закордонах на заробітках, а дітям, хоча і забезпеченим фінансово, бракує спілкування, виховання, багатьох людських речей. Чим це відгукнеться для нашої держави через десятиріччя – ще не відомо.

Представництво МОМ в Україні у рамках співробітництва з італійським урядом провело дослідження серед дітей мігрантів, які живуть в Україні, чи планують батьки повернутися? Діти відповідають, що поки не планують, бо родина втратить джерело фінансування. Мігранти намагаються якомога довше там просидіти, назбирати грошей. Люди вже пенсійного віку, які вважають, що вони свій борг перед родиною виконали, грошей заробили, повертаються, і на зароблені кошти, якщо діти вже отримали вищу освіту, намагаються відкрити якусь власну справу, із змінами в суспільному житті багато хто вже втратив надію на краще життя на батьківщині, тому поняття «циркулярної міграції» стає все більш недосажним..

Серед потенційних мігрантів, за нашим дослідженням, планує залишитися невеликий відсоток респондентів. Але якщо подивимося практику попередньої міграції, то українці їхали до Європи чи Америки і планували за пару років підзаробити і повертатися. Але пройшло 10 років, і мало хто повернувся. Те, що респонденти бачать своє майбутнє з Україною, – це ще не факт, що так і станеться.

Висновки. Отже, інтеграція трудових мігрантів у країні нового перебування та їхня реінтеграція після повернення на батьківщину — це складна й багаторівнева проблематика, що потребує ретельного вивчення, особливо в контексті нового явища циркулярної міграції. В іншому випадку «подвійна» присутність мігрантів (у країні походження й у країні перебування), яку захоплено обстоюють прихильники циркулярної міграції, ризикує обернутися для численної групи людей відсутністю й вилученістю з будь-якого контексту.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна організація міграції. [електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.iom.org.ua/>
2. Бурік М. Стан і тенденції розвитку освіти України в умовах глобалізації.//М.Бурік К.: “Четверта хвиля”, 2007. – 48с.
3. Зовнішні трудові міграції населення України / За наук. ред. Лібанової Е., Позняка О. – К.: РВПС України, 2002. – 56 с.
4. Конечна Й. Йшли на захід...Про міграційні плани українців. Українська трудова міграція у контексті змін сучасного світу / Й.Конечна // Економічний часопис: науковий журнал. – Львів, 2005.– № 11.– С.34-37.

УДК 338.1

ПУНЬКО Б.М.,
ЛНУВМ та БТ імені С.З. Гжицького,
в.о. професора кафедри менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності,
д.е.н., с.н.с.

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. Сформульовано організаційно-інституційний механізм та схематично інтерпретовано об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки. Узагальнено та систематизовано наявну "науково-програмну творчість" з піднятої проблеми: сформульовано головні фактори глобального середовища та чинники, які можуть визначати стратегію національної економіки України; виділено головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища. На цій основі приведено категоріальний перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі.

Ключові слова: організаційно-інституційний механізм, об'єктно-факторний алгоритм, економічна стратегія українського уряду, головні стратегічні фактори та завдання розвитку, національна економіка.

Аннотация. Сформулировано организационно-институционный механизм и схематически интерпретировано объектно-факторный алгоритм выстраивания экономической стратегии украинского правительства относительно выполнения заданных развития национальной экономики. Обобщенно и систематизированы имеющиеся научные "программные творчество" по поднятой проблеме: сформулированы главные факторы глобальной среды и факторы, которые могут определять стратегию национальной экономики Украины; выделены главные стратегические факторы развития национальной экономики Украины с учетом их эффективной адаптации к глобальной экономической среде. На этой основе приведен категориальный перечень ключевых стратегических заданий развитию национальной экономики в глобальной среде.

Ключевые слова: организационно-институционный механизм, объектно-факторный алгоритм, экономическая стратегия украинского правительства, главные стратегические факторы и задания развития, национальная экономика.

Annotation. *It is formulated organizationally instituciyniy mechanism and it is schematically interpreted objective-factor algorithm of lining up economic strategy of the Ukrainian government in relation to implementation of tasks development of national economy. Generalized and the present is systematized scientifically "programmatic creation" on lifted issue: the main factors of global environment and factors which can determine strategy of national economy of Ukraine are formulated; the main strategic factors of development of national economy of Ukraine are selected taking into account their effective adaptation to the global economic environment. On this basis the category list of key strategic tasks development of national economy is resulted in a global environment.*

Keywords: organizationally instituciyniy mechanism, objective-factor algorithm, economic strategy of the Ukrainian government, main strategic factors and task development, national economy.

Постановка проблеми. Без формування стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки не відбулася б жодна розвинута країна. Ми не знали б таких понять, як "шведська модель економіки", "німецька модель економіки", "індійська модель економіки", "канадська модель економіки", в сучасних умовах ми стикаємося з "китайською моделлю економічного дива" тощо. Будь-яка розвинута економіка, по-перше, має ознаки національного походження; по-друге, за історією успішності або неуспішності тієї чи іншої економіки, є уряди, лідери цих урядів; а, по-третє, розроблені солідні стратегії економічного розвитку для усіх людей даного суспільства. Економічний досвід розвинутих країн дозволяє сформулювати основну формулу економічної успішності при формуванні стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки: "сильнорозвинута національна економіка, це сильнокерована країна". Під поняттям "сильнокерована країна" не слід ототожнювати переслідування опонентів або опозиції, обмеження підприємницької ініціативи, згортання соціальних програм в угоду монополістичним колам тощо.

Слід констатувати, що проблема моделювання сильнорозвинутої української національної економіки залишається на стадії "добрих намірів добрих людей": не було доброї волі представників влади; не було достатнього економічного інтелекту; не було виважених колективних рішень. Наше урядування зводиться до "політикування", а де економічний розвиток? Тому над цією проблемою слід працювати усьому чесному науковому світові України під керівництвом уряду України, який слід налаштувати на інтелект і прогресивні економічні зміни.

Аналіз останніх досліджень. Основні стратегічні орієнтири розвитку національної економіки в глобальному середовищі повинні вибудовуватися за двома напрямками: стратегічний орієнтир №1 - створення інститутів економіки знань; стратегічний орієнтир №2 - перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку. Що стосується стратегічного орієнтиру №1 - створення інститутів економіки знань, то автор ще у 2002 році сформулював ідею організації "Міжнародного інституту суспільства і економіки довкілля", в рамках якого можна вирішувати означені проблеми [1]. Теоретичне обґрунтування стратегічного орієнтиру №2 - переходу від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку відповідно можна було б здійснити у запропонованому інституті економіки знань - "Міжнародному інституті суспільства і економіки довкілля", а його практична реалізація залежить тільки від уряду.

Творення стратегії розвитку України українськими урядами досі не мало позитивних наслідків. Її творення сучасним урядом теж набуває дещо комічних або несистемних ознак, якщо познайомитися лише з назвами інституцій або програм розвитку: створення "Національної Стратегічної Асамблеї"; "Національна стратегічна надія"; "Хай живе прорив!"; "Україна-2015: Національна стратегія розвитку. Економіка"; "Стратегія від "Українського форуму" тощо [2-3]. Сумбурність і хаотичність цих заходів завчасно прогнозує їх нереалістичність і недієздатність, навіть якщо який-небудь параграф цих заходів буде реалізовано "на замовлення" певних осіб або груп, то це очевидно не стосуватиметься суспільства у цілому.

Мета статті. Сформулювати організаційно-інституційний механізм та відобразити схематично об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки. Узагальнити та систематизувати наявну "науково-програмну творчість" з піднятої проблеми: сформулювати головні фактори глобального середовища та чинники, які можуть визначати стратегію національної економіки України; головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища. На цій основі привести категоріальний перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі.

Виклад основного матеріалу. Об'єктно-факторний та організаційно-інституційний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду може мати наступний вигляд (рис.1). Економічна стратегія українського уряду має акцентуватися на вирішенні, передусім, ключових проблем:

➤ підтримування передових позицій у наукових дослідженнях і технологіях з ряду пріоритетних напрямів (нанотехнології, ядерна енергетика, авіа -, ракето - і суднобудування, новітнє матеріалознавство тощо)

шляхом створення потужних об'єднань вітчизняних підприємств однієї галузі, а також розвитку виробничої кооперації з відповідними фірмами Євросоюзу, країн СНД та Азійско-Тихоокеанського регіону;

➤ врахування високої вірогідності нових технологічних проривів, які ґрунтуватимуться на відкриттях 1991–2000-х рр. в біології, медицині, інформатиці, космічних дослідженнях, створенні нових матеріалів і джерел енергії;

➤ входження або утримання/посилення позицій в глобальному обороті високотехнологічної продукції та технологій;

➤ спеціалізація з надання інтелектуальних послуг в галузі фундаментальних і прикладних наукових досліджень і професійної освіти.

Особливостями технологічного розвитку у найближчі десятиліття стануть: по-перше, розвиток технологій, що формуються на стику різних предметних галузей; по-друге, посилення дифузії сучасних високих технологій в середньо - та низькотехнологічні сектори виробничої сфери. Очікується формування нових виробничих технологій, що забезпечують в рамках традиційних галузей суттєву зміну характеру виробничих процесів і властивостей готової продукції. Зростання продуктивності у світі все більше спиратиметься на нагромадження не фізичного, а людського капіталу та підвищення вкладу в економічне зростання "ноосферної економіки" – економіки знань.

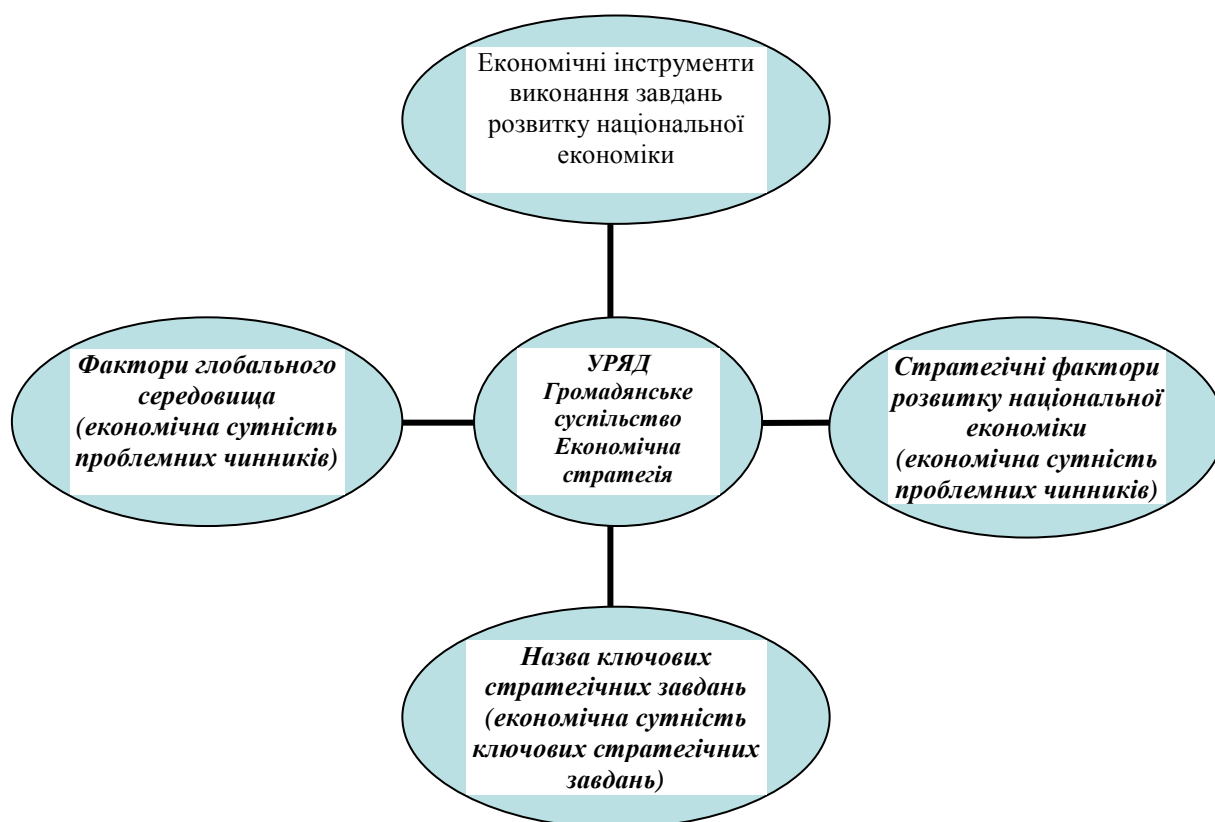

Рис.1. Організаційно-інституційний механізм та об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки

Розглянемо головні фактори глобального середовища та чинників, які можуть визначати стратегію національної економіки (табл. 1), а також головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища (табл. 2). Перелічені у табл. 1-2 фактори свідчать про те, що в Україні відбувається зростання без розвитку, яке не може бути визнаним ні сталим, ні перспективним для країни.

Таблиця 1

Головні фактори глобального середовища та чинники визначення стратегії національної економіки України

№ п.п.	Фактори глобального середовища	Економічна сутність проблемних чинників
1.	Поглиблення нерівності між розвинутими країнами	Зміцнення нових центрів сили; зміна інститутів світового економічного порядку; зростання дефіциту енергоресурсів та їхньої вартості; жорсткі

	і рештою світу, переструктуризація світової економіки.	умови міжнаціональної.
--	--	------------------------

Закінчення таблиці 1

№ п.п.	Фактори глобального середовища	Економічна сутність проблемних чинників
2.	Особливості технологічного розвитку.	Розвиток технологій, що формуються на стику різних предметних галузей; посилення дифузії сучасних високих технологій в середньо - та низько технологічні сектори виробничої сфери (суттєва зміна характеру виробничих процесів і властивостей готової продукції).
3.	Формування ноосферної глобальної економіки.	Зростання продуктивності у світі все більше спиратиметься на нагромадження не фізичного, а людського капіталу та підвищення вкладу в економічне зростання економіки знань.
4.	Послідовна транснаціоналізація економіки (створення транснаціональних компаній – ТНК).	Провідні виробництва інтегровані у технологічні ланцюжки транснаціональних корпорацій, іноземний капітал відіграє домінуючу роль, здійснюючи великий вплив на політичні рішення, і формує модель залежного розвитку, в якій інноваційність розвитку в більшості складових залежить від ініціатив ТНК, а не політики національних урядів.
5.	Проблема впровадження інновацій у середині країни.	Ситуація погіршується й через те, що інновації у середині країни мало кому є споживати. Господарські структури не мають достатньої економічної мотивації у вирішенні завдань технологічної та структурної модернізації виробництва, формування та освоєння нових товарних ринків. Низький інноваційно-технологічний рівень виробництва впливає навіть на таку, здавалося б, успішну галузь, як металургія, продукція якої лише частково покриває потреби внутрішнього ринку. Не вдається зупинити тенденцію старіння основних фондів, що негативно впливає на ефективність виробництва та приховує у собі перманентну загрозу техногенних катастроф.
6.	Позиціонування України в геоekonomіці.	Якість участі країни в міжнародних економічних процесах, враховуючи нову розстановку сил у світовій економіці. «Роза вітрів, як багатовекторний напрямок розвитку економіки».
7.	Перерозподіл економічних, фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів.	Перерозподіл ресурсів носить несиметричний глобальний характер на користь Заходу, які в масовому порядку перетікали в США і Західну Європу. Водночас під тягарем політизованого розширення ЄС починає давати збої європейський проект.
8.	Ціннісні орієнтири і навіть моделі розвитку, що створило фундаментальний виклик для усіх.	На поверхню виходить такий напрям гострої конкуренції, як боротьба між двома моделями розвитку глобального капіталізму – ліберально-демократичним капіталізмом традиційного Заходу і авторитарним капіталізмом, флагманами якого завжди виступали азійські "тигри" і "дракони". Стрімкий прогрес країн Південно-Східної Азії, Південної Кореї вважали скоріше винятком, ніж правилом. Проте бурхливе зростання Китаю не дозволяє більше займатися есканізмом.
9.	Нерівномірність, диспропорційність економічного розвитку та деривативні фінансові операції.	Явище, яке зумовлює кризові потрясіння незалежно від об'єктивних циклів ділової активності. Ця диспропорційність не зводиться до відомої різниці у виробництві ВВП на 1 особу між багатими та бідними країнами. Вона викликана глобалізацією міжнародних фінансових потоків, їх спекулятивним обігом й призводить час від часу до фінансових криз в різних регіонах світу.
10.	Проблема залучення інвестицій (як зовнішніх, так, і, внутрішніх) у середині країни.	В Україні актуальним залишається перехід від факторної до інвестиційної моделі, з наступним розширенням інноваційних факторів розвитку; сумнівною залишається політика уряду, НБУ і банківських установ щодо активізації інвестиційної спроможності; відсутній ефективний механізм конвертації заощаджень в інвестиції.

Протягом останніх років спостерігається зростання ефективності виробництва на основі підвищення інтенсивності використання ресурсів і продуктивності праці. Хоча при цьому зростання вартості робочої сили випереджає зростання її продуктивності. За підсумками 2007 року рівень споживання населення сягнув рівня 1990 року, а рівень інвестування не перевищив і 40%. Зростаюча залежність від зовнішніх факторів стимулює нестабільність і кризи, під тиском яких більшість еліт країни намагається увійти у сферу зовнішнього політичного та економічного впливу.

З 2005 року в Україні почала змінюватися модель економічного і політичного розвитку шляхом послідовної транснаціоналізації в односторонньому напрямі, оскільки процес формування великого українського капіталу, що інтернаціоналізує свою діяльність, йде досить повільно. В результаті Україна повернула на шлях більшості країн Центрально-Східної Європи, в яких провідні виробництва інтегровані у технологічні ланцюжки транснаціональних корпорацій, іноземний капітал відіграє домінуючу роль, здійснюючи великий вплив на політичні рішення, і формує модель залежного розвитку, в якій інноваційність розвитку в більшості складових залежить від ініціатив ТНК, а не політики національних урядів. Одним із кроків у цьому напрямку був продаж "Криворіжсталі" – унікального національного активу. В обмін на тимчасовий зиск Україна втратила стратегічну економічну позицію, фактично підсиливши іноземну ТНК і потенційно послабивши формування власної ТНК в металургійній сфері.

Таблиця 2

**Головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України
з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища**

№ п.п.	Стратегічні фактори розвитку національної економіки	Економічна сутність проблемних чинників
1.	Реформування фінансів підприємств та організацій.	Попри ринкові перетворення, досі не розв'язаною фінансовою проблемою залишається формування капіталу фінансових корпорацій – найважливішої ланки фінансової системи економічного сектора.
2.	Валові заощадження.	В Україні, на відміну від західних держав, де помітна тенденція до зниження рівня національних заощаджень, валові заощадження становлять не менше 25% ВВП, чисті – 14-15% ВВП, що є великим, але ще немобілізованим ресурсом розвитку.
3.	Структурна політика.	Повинна виконувати активну функцію щодо перебудови відтворювальних пропорцій в національній економіці, оптимізації співвідношення різних її секторів – споживчого, інноваційного, енергосировинного та інфраструктурного. У світовому господарстві сталими тенденціями є збільшення часток споживчого сектора, інвестиційно-інноваційного, а також відносне скорочення енергосировинного та інфраструктурного секторів.
4.	Прогнозування соціально-економічного розвитку.	Має трансформуватися із загальних макромоделей балансового економетричного гатунку до моделей, побудованих на основі міжгалузевого балансу, системи національних рахунків і моделей окремих секторів економіки.
5.	Надмірні внутрішні коливання дохідності.	Від мінусової у видобуванні вугілля та торфу до завищеної у торгівлі, вантажному транспорті. Внаслідок різних причин пільгові умови мають такі види економічної діяльності, як видобування вуглеводів, нафтоперероблення, пошта і зв'язок, фінансове посередництво тощо.
6.	Цінові та податкові перекоси в енергоспоживанні.	Відтворюють енергосировинну структуру економіки за рахунок стримування обробної промисловості, як двигуна технологічного прогресу.
7.	Низькоприбутковими залишаються діяльність у сфері інформатизації, наукові дослідження та розробки, освіта, охорона здоров'я.	У світовій практиці економічно розвинутих країн ці види господарської діяльності формують визначальні засади національної конкурентоспроможності, провідну роль особистісного фактору. Все це свідчить про спотворення макроекономічної відтворювальної структури, необхідність реформи усєї системи державного регулювання економікою.
8.	Фондоозброєність праці та завдання технологічної модернізації.	Критичним фактором реалізації економічної стратегії, що ґрунтується на моделі випереджаючого розвитку, є стан основних фондів, ступінь зношеності яких становить 50%, у тому числі в промисловості – 58%. Середній вік фондів матеріального виробництва дорівнює 21,7 року, потреби у їх реновації задовольняються лише на 37,3%.
9.	Бар'єрність у вітчизняній економіці.	В Україні понад 55% усіх товарів і послуг виробляється суб'єктами господарювання, що діють за умов конкуренції. Конкурентне середовище сформовано, зокрема, у торгівлі, на багатьох ринках агропромислового комплексу, легкої, харчової промисловості, машинобудування, будівництва, автомобільного транспорту, у фінансовій діяльності тощо.

10.	Державна підтримка української промисловості набуває винятково важливого значення й надзвичайної актуальності.	Сьогодні поза зв'язком з національною державою не може бути розглянута і задовільно вирішена жодна проблема конкурентних переваг вітчизняного виробництва. Відповідальні держави не можуть покладатися і не покладаються на автоматичну дію законів ринку.
-----	--	--

Закінчення таблиці 2

<i>№ п.п.</i>	<i>Стратегічні фактори розвитку національної економіки</i>	<i>Економічна сутність проблемних чинників</i>
11.	Можливі адміністративні та ринкові бар'єри.	Існуючі перешкоди на шляху розвитку конкурентних відносин – один з найважливіших чинників, що обумовлює низький рівень ефективності української економіки, перешкоджає її інноваційній переорієнтації.
12.	Низька частка малих і середніх підприємств.	Їх низький реальний внесок у економіку країни (частка у ВВП та зайнятості). Структурні зміни, що повинні привести до скорочення частки монопольного сектора, мають бути забезпечені насамперед за рахунок вступу на ці ринки нових суб'єктів господарювання, що передбачає, у свою чергу, створення та підтримання сприятливого інвестиційного клімату, усунення та недопущення перешкод вступу на товарні ринки.
13.	Сировинна спрямованість національної економіки.	За підсумками I півріччя 2007 р. частка сировинної продукції в обсязі реалізованої продукції добувної та переробної промисловості склала 68,5%, а інвестиційної – лише 14%; за таких умов економічний прогрес ніколи не зможе перетворитися на економічне зростання.

Інновації всередині країни мало кому потрібні для споживання: 1) господарські структури не мають достатньої економічної мотивації у вирішенні завдань технологічної та структурної модернізації виробництва, формування та освоєння нових товарних ринків; 2) низький інноваційно-технологічний рівень виробництва впливає навіть на таку, здавалося б, успішну галузь, як металургія, продукція якої лише частково покриває потреби внутрішнього ринку; 3) не вдається зупинити тенденцію старіння основних фондів, що негативно впливає на ефективність виробництва та приховує у собі перманентну загрозу техногенних катастроф; 4) мова має йти про інноваційне позиціонування України в геоekonomіці з тим, щоб в результаті була змінена сама якість участі країни в міжнародних економічних процесах, враховуючи нову розстановку сил у світовій економіці.

У період 1970-х–1990-х рр. характерною рисою розвитку світового господарства у цілому було постійне зниження темпів приросту ВВП: з 4,6% у 1960-і рр. цей показник знизився до 3,5% у 1970-і роки, 2,9% – у 1980-і та 2,6% в 1990-і рр. Ще нижчими були темпи зростання в розвинених державах: у 2006 р. на частку провідних індустріальних країн Заходу ("великої сімки") – припадало 41% світового ВВП, тоді як 50 років тому – 51%, тобто в перспективі лідерство Заходу в геоekonomіці не гарантоване. З кінця 1980-х рр. до початку ХХІ ст. в результаті перемоги Заходу в "холодній війні" спостерігалось економічне, ідеологічне та геополітичне лідерство країн ліберально-демократичного капіталізму. Лідерство супроводжувалося перерозподілом на користь Заходу економічних, фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів, які в масовому порядку перегікали в США і Західну Європу. Розширення ЄС теж починає давати збої європейський проект. Даються взнаки прогресуюче старіння населення й агресивне небажання численних емігрантів з колишніх колоній асимілюватися в європейському культурному середовищі. Спроби прийняти єдину Конституцію ЄС були заблоковані громадянами Нідерландів і Франції, а намагання виробити єдину зовнішню політику за найменшим спільним знаменником призводять до відносного послаблення об'єднаної Європи. Обмеженість ресурсів для підтримки розвитку в нових країнах-членах ЄС все більше орієнтує їх на використання національних ресурсів розвитку для скорочення свого відставання від країн-лідерів світу.

Західна цивілізація не монолітна, між країнами Заходу, до яких часто відносять не тільки США і Європу, але й Японію, Австралію та інші держави, існують об'єктивні геополітичні та економічні неузгодження. Однак при цьому Захід намагається виступати як відносно єдина геоekonomічна і воєнно-політична реальність сучасного світу. Фундаментом цієї єдності є те, що Захід є коаліцією країн, об'єднаних ідеєю підтримання та утримання власного глобального лідерства, але поступово ситуація змінюється. Донедавна багатьом здавалося, що Сполучені Штати приречені на одноосібне лідерство і навіть гегемонію у Світі, але у 2006 р. частка Євросоюзу у світовому ВВП вперше перевищила частку США

З виходом глобалізаційних процесів за рамки західної цивілізації конкуренція набула всезагального характеру, а її предметом стали різні ціннісні орієнтири і навіть моделі розвитку, що створило фундаментальний виклик для усіх країн. На поверхню виходить такий напрям гострої конкуренції, як боротьба між двома моделями розвитку глобального капіталізму – ліберально-демократичним капіталізмом традиційного Заходу і авторитарним капіталізмом, флагманами якого завжди виступали азійські "тигри" і "дракони". Стрімкий прогрес країн Південно-Східної Азії, Південної Кореї вважали скоріше винятком, ніж правилом. Проте бурхливе зростання Китаю не дозволяє більше займатися есканізмом. З відкриттям ринків Китаю та Індії, республік колишнього СРСР та арабських країн пропозиція на ринку робочої сили зростає на 3 млрд. осіб, тобто практично подвоїлася, а це –

безпрецедентне зростання. Ці країни стали органічною частиною світової економіки. Однак основою модернізації цих країн залишається індустріалізація. У 2001–2005 рр. темпи зростання промислового виробництва випереджали збільшення обсягу вироблених послуг у Китаї, Індії, Малайзії, Монголії, В'єтнамі, Лаосі, Камбоджі, Таїланді, Туреччині, Ірані, Пакистані, Бангладеш, Узбекистані і Туркменістані. В Сінгапурі, на Філіппінах, в Індонезії та Республіці Корея промислове зростання за темпами незначно поступалося динаміці третинної сфери. На відміну від нових індустріальних країн і країн, що розвиваються, таких, як Бразилія, Росія, Індія і, особливо, Китай, Україна поки що не змогла пробитися на широкий світовий ринок і зайняти на ньому власні надійні ніші з постачання готової, а не сировинної промислової і сільськогосподарської продукції.

В сучасному світі спостерігається нове явище, яке свідчить про нерівномірність, диспропорційність економічного розвитку і зумовлює кризові потрясіння незалежно від об'єктивних циклів ділової активності. Ця диспропорційність не зводиться до відомої різниці у виробництві ВВП на 1 особу між багатими та бідними країнами. Вона викликана глобалізацією міжнародних фінансових потоків, їх спекулятивним обігом й призводить час від часу до фінансових криз в різних регіонах світу. Фінансові дисбаланси визначаються зростанням зовнішніх зобов'язань, експансією міжнародної ліквідності на тлі хронічного підвищення зовнішнього дефіциту США і профіциту платіжних балансів Росії, Китаю та деяких інших азійських країн. Що стосується України, то тут домінують заспокійливі погляди на стан державного боргу при цілковитому ігноруванні характеру валових боргових зобов'язань, які погіршують і без того викривлену структуру економіки.

Характерною рисою зовнішнього боргу України у 2006 р. було рекордне зростання заборгованості банківського (на 8 млрд. \$ США) та інших секторів економіки (на 6,6 млрд. \$ США). На 1 січня 2007 р. обсяг валового зовнішнього боргу становив 54,5 млрд. \$ США (51,2% ВВП), збільшившись упродовж року на 14,9 млрд. \$ США (37,3%) проти 9 млрд. \$ США (29,3%) у 2005 р. В структурі валового зовнішнього боргу 72% становлять довгострокові зобов'язання. Фінансові дисбаланси породжують нестабільність американського долара, його девальвацію, імпордне засилля іноземних товарів посилюють дефіцит зовнішньої торгівлі, ведуть до некерованої деструкції української економіки. Зосередження в оптовій торгівлі та посередництві в торгівлі паливом та продовольчими товарами близько третини, від загальної кількості, підприємств, що впроваджують практику трансфертного ціноутворення, впливає на скорочення частки у виробництві валової доданої вартості галузей сільського господарства та харчової промисловості, а отже перетік виробничої сфери у торгівельну. Свідченням негативного впливу фінансових дисбалансів на українську економіку було підвищення цін на сировину та матеріали. У 1994–2005 рр. ціни на природний газ зросли в Росії з 83,25 \$ США за 1000 куб. м до 212 \$ США, у США – з 68,94 до 319,03 \$ США, значне зростання цін спостерігалось на вугіллі, алюмінії, вовну і сотні інших продуктів. Під впливом цих та деяких інших обставин збільшуються видатки підприємств на енергоносії, хімічні матеріали та послуги торгівлі.

Приведемо основні прогнозовані характерні економічні фактори розвитку світової економіки у найближчі 5-10 років: 1) масштабне використання сучасних технологій в країнах, що розвиваються; 2) перетворення Китаю та Індії на головні локомотиви світового економічного зростання; 3) старіння населення в розвинених країнах на тлі швидкого зростання населення в країнах, що розвиваються; 4) прискорення інновацій, посилення їх впливу на економічний розвиток. Розглянемо основні доступні в Україні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі [сформульовано на основі дж. 3]:

Інструмент 1. Для забезпечення зростання і розвитку української економіки, її спокою, сталості та перспективи необхідно створити внутрішнє політико-економічне середовище: по-перше, для ефективного регулювання факторів глобального середовища та усунення проблемних чинників, які можуть визначати стратегію національної економіки; по-друге, для ефективного регулювання стратегічних факторів розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища.

Інструмент 2. Враховуючи перераховані основні характеристики розвитку світової економіки зовнішньоекономічні стратегії України мають орієнтуватися на пріоритетний розвиток економічних відносин з найбільш динамічними країнами та регіонами світу – не лише сьогоdnішніми, але насамперед потенційними лідерами світової економіки

Інструмент 3. Перехід від міжнародної спеціалізації на низько технологічних товарах і послугах, які втілюють в собі незначну додану вартість, до спеціалізації на середньо - та високотехнологічних видах виробництва. Об'єктами міжнародної спеціалізації могли би стати насамперед галузі ракетно-космічної техніки, енергомашинобудування, нових матеріалів із заданими властивостями, мікроелектроніки, комп'ютерних та інженерних послуг, біотехнологій, нових методів отримання енергії та виробництво енергозберігаючого обладнання, впровадження технологій охорони навколишнього середовища.

Інструмент 4. Реструктуризація імпорту за рахунок його концентрації на товарах і послугах, які втілюють передові світові технології – із відповідним відносним зменшенням імпорту стандартизованих видів товарів і послуг, які Україна здатна самостійно виробляти на належному рівні ефективності – за рахунок їх прогресуючого заміщення конкурентоспроможними українськими товарами та послугами, які виробляються самостійно або в кооперації з провідними світовими виробниками.

Інструмент 5. Розвиток двосторонньої транснаціоналізації виробництва – замість нинішньої тенденції до одностороннього підпорядкування окремих галузей української економіки закордонним ТНК, впровадження механізмів захисту національної економіки від негативних впливів їх політики, пріоритетність формуванню власних ТНК.

Інструмент 6. Перехід до цивілізованої системи регулювання міжнародних міграційних потоків, насамперед стосовно відтоку української кваліфікованої робочої сили та високоосвічених фахівців за кордон, включаючи систему відшкодування витрат держави на підготовку фахівців, що виїжджають на роботу за кордон.

Інструмент 7. Прийняти довгострокову концепцію структурної перебудови національної економіки та цілеспрямовано формувати такий інвестиційний режим, у рамках якого був би економічно доцільний перетік капіталу у більш перспективні і стратегічно вигідні види економічної діяльності. Такий інвестиційний режим, зокрема, повинен передбачати комплекс державних заходів, у т.ч. здійснюваних через спеціально уповноважені державні організації або діючі за дорученням держави недержавні структури (недержавні агентства розвитку, інститути фінансування і страхування експорту тощо); прогресуюче зниження реальних процентних ставок по кредитах для сфери зовнішньоекономічної діяльності з метою більш ефективної концентрації фінансових коштів для здійснення кредитування закордонних споживачів української продукції; створення сучасної системи страхування кредитів і зовнішньоекономічних ризиків для експорту капіталомістких товарів; економічні, в т.ч. податкові стимули, податкове кредитування імпорту інвестиційного устаткування для створення технологічно досконалих виробництв; тимчасове підвищення тарифного захисту освоєння нових, технологічно емних виробництв; надання державою безкоштовних техніко-економічних консультацій та інформаційного забезпечення для розгортання експортоорієнтованих високотехнологічних виробництв, освоєння нових ринків.

Розглянемо категоріальний перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі (табл. 3).

Таблиця 3

Категоріальний перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі

<i>№ п.п.</i>	<i>Назва ключових стратегічних завдань</i>	<i>Економічна сутність ключових стратегічних завдань</i>
1.	Докорінне удосконалення інституційної системи країни.	Створення чітких і зрозумілих "правил гри" для всіх учасників соціально-економічного життя є загальною базою для досягнення цілей соціально-економічного розвитку. При цьому державі необхідно виробляти виключно тонкі механізми налаштування економічних процесів, що потребують обережного втручання у тканину економічного життя, оскільки за останній час з'явилися певні тенденції до збільшення адміністративного потенціалу влади.
2.	Скорочення існуючого розриву між Україною та найбільш розвиненими країнами світу.	Входження до групи країн, де домінує інноваційний шлях розвитку.
3.	Реформування системи правозастосування: судова і правоохоронна системи.	Подальший економічний розвиток значною мірою буде визначатися станом інститутів державної влади. Стале функціонування економіки неможливе без ефективного державного апарату, справедливого суду, достойної правоохоронної системи.
4.	Виробити адміністративно-економічні інструменти економічного зростання.	Завдяки яким: 1) зростання здійснюється високими темпами, забезпечуючи подвоєння ВВП за 9–10 років; 2) піднесення супроводжується прогресивними структурними зрушеннями (тобто забезпечує диверсифікацію) й підвищує конкурентоспроможність країни; 3) демонструє високі темпи і в середньостроковій, і довгостроковій перспективі, тобто є сталим; 4) забезпечує зближення за рівнем економічного розвитку з найбільш розвиненими країнами (тобто темп зростання є більш високим, ніж середньосвітовий або ніж темп зростання у найбільш розвинених країнах).
5.	Реформування секторів, пов'язаних з розвитком людського потенціалу, насамперед освіти та охорони здоров'я.	Головні конкурентні переваги сучасної високорозвиненої країни забезпечуються високою якістю людського потенціалу й тими факторами, які безпосередньо пов'язані з життєдіяльністю людини.
6.	Стабілізація досягнутого рівня макроекономічної стабільності.	Грошова і фінансова стабілізація є найважливішим досягненням останнього десятиліття і найважливішим фактором формування сприятливого інвестиційного клімату.

7.	Прискорення економічного та соціального розвитку України.	Здійснення прогресивного характеру структурних перетворень в економіці, поглиблення її зовнішньої інтегрованості та значного поліпшення діяльності ринкових інститутів, оскільки за протилежних умов Україна буде все більше і більше відноситися до числа країн з повністю залежним розвитком, в якій рівень соціальних протиріч буде нагромаджуватися. Отже, мова має йти про створення умов для ефективного і динамічного економічного зростання, що базується на інвестиціях та інноваціях, які забезпечать структурно-технологічну модернізацію вітчизняної економіки та стабільне підвищення добробуту громадян України.
----	---	--

Основні узагальнення і висновки. Нами представлено схематично об'єктно-факторний та організаційно-інституційний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки. Узагальнено та систематизовано наявну науково-програмну базу даних щодо розробки стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки в глобальному середовищі. Сформульовано головні фактори глобального середовища та чинники, які можуть визначати стратегію національної економіки України; головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища. На цій основі приведено категоріальний перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі.

Вибудовування економічної стратегії розвитку національної економіки повинно базуватися на таких принципових положеннях: 1) формування науково-обґрунтованих стратегічних орієнтирів розвитку, з урахуванням досвіду розвинутих країн, є об'єктивною умовою; 2) розвиток української економіки має спиратися на специфіку і спеціалізацію національного народного господарства; 3) в уряді України потрібні лідери, які б сповідували лідерську політику; 4) стратегія економічного розвитку має бути розроблена з урахуванням економічних інтересів усіх соціальних груп даного суспільства.

Формула економічної успішності при формуванні стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки звучить так: "сильнорозвинута національна економіка, це сильнокерована країна". "Сильнокерована країна" – це співпраця з опонентами та опозицією, вільний розвиток підприємницької ініціативи, вирішення соціальних програм, обмеження монополістичної економіки і сприяння конкурентній економіці. Українському уряду слід змінити мотивацію "політикування" на мотивацію економічного розвитку, широко задіюючи при цьому інтелект і прогресивні політичні зміни, з урахуванням економічного, екологічного, сировинного і соціального потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Пунько Б.М. Міжнародний інститут суспільства і економіки доквілля: всеукраїнська наук. конф. "Освіта як фактор національної безпеки" / Б.М. Пунько // Академія муніципального управління, 20 грудня 2002 р. – К., 2002. – С. 45–55.
2. [http://www.uspishnaukraina.com.ua/strategy/60/240\(242,258,260-264,268-269,270-273\).html](http://www.uspishnaukraina.com.ua/strategy/60/240(242,258,260-264,268-269,270-273).html).
3. <http://www.uf.org.ua/news/550/>.

УДК 336.273,3:005.931.2 (045)

ОЗАРИНА О.В.,

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, к.э.н., доц.

ЧЕРНЕГА О.Б.,

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, д.э.н., проф.

КОВАЛЕНКО О.Г.,

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, студент

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АГЕНТСТВ ПО УПРАВЛЕНИЮ ДОЛГОМ КАК ОСНОВА ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЗАЙМАМИ

Аннотация. Рассмотрено деятельность институтов по управлению долгом, проанализировано цели, функции, организационную структуру и программу функционирования на 2010-2013 гг. Выявлено влияние агентств по управлению долгом на уровень долга страны.

Ключевые слова: агентство, долг, управление, Министерство финансов, долговые инструменты.